

Stockholms
stad

Handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB) familjehem m.m.

Riktlinjer

Antagna av KF 2004-01-19

Uppdaterade 2012-12-17

stockholm.se

Handläggning av egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB) familjehem m.m. Riktlinjer Antagna av KF 2004-01-19 Uppdaterade 2012-12-17

Kontaktperson: Maria Saario

Innehåll

Definitioner	5
<i>Hem för vård eller boende (HVB)</i>	5
<i>Familjehem</i>	5
<i>Länkverksamheter</i>	6
<i>Placeringskostnad</i>	6
<i>Egenavgift</i>	6
<i>Biståndsbeslut</i>	6
<i>Placering på grund av psykiska funktionshinder</i>	7
HVB och folkbokföring	7
Egenavgifter vid vård och behandling	8
Egenavgifter vid andra stöd och hjälpinsatser	8
<i>Egenavgifter vid stöd-/ omvårdnadsboende i HVB, familjehem och länkverksamheter</i>	9
Betalning av egenavgifter vid vård och behandling för missbruk	10
<i>Begäran om att försäkringskassan gör avdrag från sjukpenning</i>	10
Betalning av egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende	11
Egenavgifter för personer som är berättigade till särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL	11
Krav på ersättning och eftergift	12

Definitioner

Enligt 6 kap 1 § Socialtjänstlagen (SoL) ska socialnämnden se till att den som behöver vårdas eller bo i annat hem än det egna bereds plats i hem för vård eller boende eller i familjehem. Kommunen ansvarar för att det finns tillgång till familjehem och hem för vård eller boende för såväl barn som enskilda vuxna och familjer. Staten har genom Statens institutionsstyrelse (SiS) ansvar för att det finns tillgång till s.k. § 12-hem för barn och ungdomar som vårdas enligt lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) och s.k. LVM-hem för personer som vårdas enligt lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM).

I socialtjänstförordningen (SoF) regleras vad som avses med hem för vård eller boende (HVB) och familjehem.

Hem för vård eller boende (HVB)

Med HVB avses enligt 3 kap 1 § SoF ett hem inom socialtjänsten som tar emot personer för vård eller behandling i förening med ett boende. Om hemmet drivs av ett bolag, en förening, en samfällighet, en stiftelse eller en enskild individ krävs att verksamheten drivs yrkesmässigt och att det enligt 7 kap 1 § SoL har tillstånd från socialstyrelsen att driva verksamheten. För att få tillstånd att driva HVB-verksamhet krävs att hemmet uppfyller lagens krav på säkerhet, kvalitet, krav på utbildning och personlig lämplighet. HVB kan vara av varierande storlek, ha olika inriktningar och vända sig till olika målgrupper. Verksamheten ska bedriva heldygnsomsorg.

Till hem för vård eller boende räknas inte sådana särskilda boendeformer för äldre som avses i 5 kap 5 § andra stycket SoL eller särskilda boendeformer för funktionshindrade som avses i 5 kap. 7 § tredje stycket SoL.

Familjehem

Med familjehem avses enligt 3 kap 2 § SoF ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden tar emot ett barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt.

Länkverksamheter

Staden har tecknat ramavtal med länkverksamheter som bedriver rehabilitering av personer med missbruksproblem kombinerat med boende. Arbete utgör en mycket väsentlig del i dessa verksamheter som drivs av klientorganisationer. Länkverksamheterna saknar HVB-tillstånd eftersom de inte bedriver vård/omvårdnad eller behandling i kombination med boendet.

Placeringskostnad

Detta är den summa stadsdelsförvaltningen betalar till vårdgivaren per dygn för placering i HVB eller familjehem. Summan varierar beroende på vilken typ av placering som avses och innehållet i vården/ boendet. Om egenavgift tas ut av den enskilde (se nedan under avsnittet egenavgift) minskas förvaltningens kostnad för placeringen med motsvarande summa.

Egenavgift

Egenavgift är den avgift kommunen kan ta ut av den enskilde för en tjänst. I dessa riktlinjer avses med egenavgift den avgift den enskilde enligt 8 kap 1 § SoL ska betala vid vård och behandling (*stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär*) eller vid stöd-/omvårdnadsboende (*andra stöd och hjälpinsatser*).

Kommunfullmäktige fastställer alla egenavgifter inom olika verksamheter i staden. Med hänsyn till likställighetsprincipen kan stadsdelsnämnderna inte fastställa avvikande egenavgifter.

Biståndsbeslut

En ansökan om bistånd i form av placering i HVB, familjehem eller länkverksamhet prövas enligt 4 kap 1 § SoL, vilket innebär att beslutet kan överklagas genom förvaltningsbesvär.

I samband med biståndsprövningen ska det alltid göras en bedömning av vilken insats placeringen avser. Därefter görs en prövning av vilken avgiftstyp som ska gälla samt vilken egenavgift den enskilde ska betala. Av biståndsbeslutet ska därmed dels framgå om insatsen avser vård och behandling eller stöd-/omvårdnadsboende, dels den enskildes egenavgift. Biståndsbeslutet ska tidsbegränsas.

Stadsdelsförvaltningens kostnad för placeringen ska inte framgå i biståndsbeslutet eftersom kommunens kostnader för olika insatser inte normalt redovisas för den enskilde. Om den enskilde däremot

efterfrågar sådana uppgifter ska de uppges. Stadsdelsnämnden bestämmer själv på vilket sätt vårdavgiften bäst redovisas till nämnden.

En placering där syftet är vård och behandling kan efter en viss tid övergå till en placering där det huvudsakliga syftet är stöd eller omvårdnad. När så sker ska ett nytt biståndsbeslut fattas där det framgår att biståndet har förändrats från vård och behandling till stöd- eller omvårdnadsboende och att den enskildes egenavgift har förändrats.

Placering på grund av psykiska funktionshinder

Enligt gällande lagstiftning ska kommunen svara för boende, boendestöd och sysselsättning till psykiskt funktionshindrade. Landstinget har ansvar för vård och behandling. Kommunen ska inte placera personer med psykiska problem för vård. Detta är landstingets ansvarsområde. För vissa personer med psykiska funktionshinder kan det bli aktuellt att samarbeta i ett beslut om placering för både vård och boende. I dessa fall ska landstinget svara för vårdkostnaden och kommunen för boendekostnaden.

HVB och folkbokföring

En placering i HVB ska som huvudregel betraktas som en tillfällig och inte en permanent placering. Som huvudregel bör därför inte den enskilde bosätta sig i HVB eftersom HVB primärt är avsett att utgöra vård och behandling i kombination med boende under en begränsad tid. Av 8 § folkbokföringslagen följer att om en person under en på förhand bestämd tid av högst sex månader regelmässigt tillbringar sin dygnsvila på en annan fastighet än den där han har sin egentliga hemvist, anses detta inte leda till ändrad bosättning. Däremot ska en person som placeras på ett HVB för längre tid än sex månader och med en mer stadigvarande avsikt folkbokföra sig där, utom i de fall det rör sig om en placering som enbart avser vård vid en institution för vård av missbrukare. I dessa fall ska folkbokföringen inte ändras. Detta regleras i 10 § 5 punkten folkbokföringslagen.

Egenavgifter vid vård och behandling

Bestämmelserna om egenavgifter i SoL skiljer på stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär och andra stöd och hjälpinsatser. Huvudregeln enligt 8 kap 1 § SoL är att *stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär* är avgiftsfria för den enskilde. Kommunen får dock ta ut avgift för uppehälle av den som får vård och behandling för missbruk i HVB eller i familjehem. Detta gäller alla vårdtagare, 18 år och äldre, såväl pensionärer som personer med aktivitets- eller sjukersättning eller annan inkomst och oavsett om vården sker enligt SoL eller enligt LVM.

Den avgift som kommunen får ta ut av den som vårdas för missbruk på behandlingshem, i familjehem eller LVM-hem får uppgå till högst 80 kr/ dag. Detta regleras i 6 kap 1 § SoF och 106 kap 39 § Socialförsäkringsbalken (SFB). En bedömning av den enskildes betalningsförmåga måste göras i samband med att egenavgiften fastställs. För personer som uppbär sjukpenning eller vissa andra specifika ersättningar gäller att avgiften inte får överstiga en tredjedel av sjukpenning/ersättningsbeloppet efter skatteavdrag. I övriga fall får avgiften utgöra högst en tredjedel av förmånernas månadsbelopp efter skatteavdrag delat med 30. Avgiften avrundas till närmast lägre kronantal. Detta regleras också i 106 kap 39 § SFB.

Om den enskilde saknar inkomst eller har så låg inkomst att full avgift inte kan tas ut kan avgiften fastställas till ett lägre belopp eller efterges helt enligt 9 kap 4 § SoL. Om den enskilde genom att betala avgiften blir berättigad till ekonomiskt bistånd bör avgiften efterges.

För öppenvårdsbehandling kan ingen avgift tas ut.

Egenavgifter vid andra stöd och hjälpinsatser

För *andra stöd- och hjälpinsatser* än vård och behandling får kommunen enligt 8 kap 1 § SoL ta ut *skälig ersättning*. Den avgift kommunen får ta ut får inte överstiga kommunens självkostnader. Detta gäller oavsett vad som är huvudorsaken till stöd- och hjälpinsatserna.

Andra stöd- och hjälpinsatser enligt 8 kap 1 § SoL är t.ex. boendestöd, kontaktperson, placering i länkverksamhet eller stöd-

och omvårdnadsboende i HVB samt familjehemsplacering i form av stöd- eller omvårdnadsinsats. Placering i skyddat boende för kvinnor likställs med stödboende i HVB.

Såväl personer med missbruksproblem som personer med psykiska och/eller sociala problem kan placeras för stöd- och omvårdnadsboende i HVB eller i familjehem. Sådana placeringar, liksom placeringar i länkverksamheter, medför att egenavgift ska tas ut enligt 8 kap. 1 § SoL. För boendestöd och kontaktperson betalar den enskilde ingen egenavgift enligt beslut i Kommunfullmäktige.

Vid placering i stöd- eller omvårdnadsboende i HVB eller familjehem eller i länkverksamhet ska den enskilde betala egenavgift för uppehälle. Den enskilde ska därutöver tillförsäkras medel till fickpengar och kläder enligt poster i riksnormen. Vid placering i vissa länkverksamheter kan egenavgift tas ut för uppehälle samt kostnad för kläder och fickpengar enligt normen för försörjningsstöd utslagen per vård dygn.

Personer som saknar eller har låg inkomst kan beviljas ekonomiskt bistånd till dessa kostnader.

Egenavgifter vid stöd-/ omvårdnadsboende i HVB, familjehem och länkverksamheter

Egenavgiften vid stöd- och/ eller omvårdnadsboende i HVB, familjehem eller länkverksamhet består av kostnad för uppehälle. Avgiftsnedsättning ska tillämpas när vissa måltider inte intas i HVB/ familjehemmet. En förutsättning är att detta har anmälts i förväg till vårdgivaren/familjehemmet. Resterade kostnad ska betraktas som avgift för boendet. Den som har pension har möjlighet att söka bostadstillägg för den del av egenavgiften som räknas som avgift för boendet.

Betalning av egenavgifter vid vård och behandling för missbruk

Huvudregeln är att den enskilde själv ska ansvara för betalning av egenavgiften. Enligt stadens upphandling av missbrukarvård där ramavtal tecknats med ett antal vårdgivare, betalar dock den enskilde i normalfallet egenavgiften direkt till vårdgivaren efter beslut i respektive nämnd. Vårdgivaren ansvarar i sin tur för att egenavgiften betalas av den enskilde. Stadsdelsnämnden betalar i dessa fall placeringskostnaden minus eventuell egenavgift till vårdgivaren. Vårdgivarna har i sin prissättning vid anbudsupphandlingen tagit hänsyn till ett visst bortfall när det gäller inbetalning av egenavgifter.

Vårdgivaren har aldrig rätt att kräva in egenavgiften om den enskilde inte betalar frivilligt. Detta åligger stadsdelsnämnden enligt 9 kap. 3 § SoL. Talan om ersättning ska väckas hos förvaltningsrätten. (Se nedan under rubriken ”Krav på ersättning och eftergift”).

Begäran om att försäkringskassan gör avdrag från sjukpenning

Om den enskilde uppbär sjukpenning ska försäkringskassan göra avdrag för egenavgiften från sjukpenningen innan den betalas ut till den enskilde och på stadsdelsnämndens begäran betala ut motsvarande belopp till stadsdelsnämnden. Det belopp som försäkringskassan får dra av får uppgå till 80 kr per dag och högst en tredjedel av ersättningens belopp efter skatteavdrag. Detta regleras i 106 kap 13, 38 och 39 §§§ SFB. Försäkringskassan får inte göra avdrag för egenavgiften retroaktivt, d.v.s. för den tid som gått innan nämnden kommit in med begäran om att avdrag ska göras.

För alla anställda utbetalar arbetsgivaren sjuklönen de första 14 dagarna av en sjukperiod. Under den tid sjuklönen utbetalas av arbetsgivaren måste den enskilde alltid själv betala egenavgiften till vårdgivaren eller stadsdelsförvaltningen.

Betalning av egenavgift vid stöd- och omvårdnadsboende

Huvudregeln är att den enskilde själv ska ansvara för betalning av egenavgiften. Enligt ramavtalet för upphandlad missbrukarvård betalar dock den enskilde i normalfallet egenavgiften för stöd- och omvårdnadsboende direkt till vårdgivaren. (Se föregående avsnitt) Enligt ramavtalet för upphandlade stöd- och omvårdnadsboenden (HVB) inom socialpsykiatri betalar den enskilde däremot egenavgiften till den placerande förvaltningen.

Vid placering i några av socialförvaltningens boenden betalar stadsdelsförvaltningen hela placeringskostnaden till vårdgivaren. I dessa fall måste stadsdelsförvaltningen själv ta in egenavgiften från den enskilde, detta görs inte av vårdgivaren.

Även i de fall vårdgivaren ansvarar för att den enskilde betalar egenavgiften direkt till vårdgivaren har denne inte rätt att kräva in egenavgiften om den enskilde inte betalar frivilligt. Detta åligger stadsdelsnämnden enligt 9 kap. 3 § SoL. Talan om ersättning ska väckas hos förvaltningsrätten. (Se nedan under rubriken ” Krav på ersättning och eftergift”).

Kommunen får inte kräva att försäkringskassan gör avdrag för egenavgiften för stöd-/ omvårdnadsboende från sjukpenning, pension eller motsvarande inkomst.

Om personen ifråga helt eller delvis saknar inkomst ska efter sedvanlig prövning bistånd beviljas till egenavgiften för stöd-/omvårdnadsboendeboende i HVB, arbetskooperativ eller i familjehem som ett reducerat försörjningsstöd enligt 4 kap. 1 § SoL. Denna avgift ska som huvudregel inte sänkas eller efterges.

Egenavgifter för personer som är berättigade till särskilt boende enligt 5 kap 7 § SoL

Enligt 8 kap 1 § SoL får kommunen ta ut skäligen ersättning för stöd och hjälpinsatser som inte avser vård och behandling. Om psykiskt funktionshindrade placeras i stöd- eller omvårdnadsboende i HVB eller familjehem är huvudregeln att dessa riktlinjer ska gälla. Det händer dock att personer som är berättigade till en plats i bostad med särskild service placeras i HVB p.g.a. att staden saknar platser i

ett sådant boende. Om det är mest förmånligt för den enskilde ska avgiften i dessa fall beräknas enligt tillämpningsanvisningar för Avgiftssystem inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning under 65 år. Beslut om avgift fattas då enligt 8 kap 2-9 §§ SoL.

Krav på ersättning och eftergift

Om den enskilde inte frivilligt har betalat den beslutade egenavgiften kan stadsdelsnämnden med stöd av 9 kap. 3 § SoL väcka talan om återkrav hos förvaltningsrätten. Av lagstiftningen framgår att det är kommunen, d.v.s. stadsdelsnämnden, som kan väcka talan mot den enskilde om han/hon inte betalar egenavgiften. Nämnden kan inte delegera rätten att driva in dessa avgifter via förvaltningsrätten till en vårdgivare. Inte heller kan indrivning av avgiften ske utan vederbörligt beslut i förvaltningsrätten. Nämnden ska väcka talan hos förvaltningsrätten inom tre år från det kommunens kostnad uppstod.

Kommunen kan inte få tillbaka något belopp om det innebär att den enskilde, genom att återbetala hela eller delar av skulden, inte klarar sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt. Nämnden bör därför göra en ekonomisk bedömning av den enskildes möjligheter att betala innan talan väcks hos förvaltningsrätten. Enligt 9 kap. 4 § SoL kan nämnden besluta om att helt eller delvis efterskänka sin fordran.